

Eduskunnan hallintovaliokunta

VIITE: Hallintovaliokunnan lausuntopyyntö asiassa HE 5/2026 vp, 4.3.2026

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi myös rikoslakia ([39/1889](#)), ulosottoaarta ([705/2007](#)) ja esitutkintalakia ([805/2011](#)).

Esityksen mukaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että sakkomenettelyssä voitaisiin käsitellä sellaiset rikokset, joista voi seurata enintään kaksi vuotta vankeutta. Tietyt henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset kuitenkin rajattaisiin sakkomenettelyn soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi sakkomenettelyssä voitaisiin määrätä enintään 5 000 euron suuruinen menettämisseuraamus ja asian selvittämisestä aiheutuneiden päihdetutkimuskustannusten korvausvelvollisuus sekä ratkaista asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus.

Viranomaisten toimivallanjakoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisi voisi ratkaista sellaiset asiat, joista säädetty ankarin rangaistus on sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Poliisi voisi määrätä enintään 60 päiväsakon suuruisen sakkorangaistuksen. Loput asiat ratkaisisi syyttäjä.

2 Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

2.1 Yleiset huomiot

Sakkomenettely on yksi poliisin tärkeimmistä työkaluista yksinkertaisten ja selvien rikosten käsittelyssä. Se on ehdottomasti myös erinomainen keino sujuvoittaa rikosprosessia silloin, kun asia soveltuu sakkomenettelyyn ja asianosaiset antavat suostumuksensa. Poliisihallitus kannattaa hallituksen esityksessä ehdotettavia muutoksia sakkomenettelyyn.

Esityksessä on arvioitu kattavasti suostumuksen merkitystä sakkomenettelyn valtiosääntöoikeudellisena edellytyksenä. Poliisihallitus on eri yhteyksissä tuonut esille, että rikosasian asianosaisen ei pitäisi voida suostumuksellaan vaikuttaa tarkoituksenmukaisimman esitutkintamenettelyn valintaan, vaan tämän päätöksen tekee prosessia eteenpäin vievä viranomainen. Sakkomenettelyn käytöstä pitäisi voida päättää laissa erikseen säädetyin edellytyksin viran puolesta.

Suostumus on kuitenkin toiminut sakkomenettelyssä varsin hyvin, sillä varsinkin rikoksesta epäilty suostuu lähes aina sakkomenettelyyn. Asianomistajan suostumuksen puute sen sijaan on eräissä tilanteissa rajoittanut sakkomenettelyn käyttöä. Asianomistajan suostumukseen liittyviä haasteita on kuvattu kattavasti hallituksen esityksessä.

Poliisihallitus kannattaa sakkomenettelyn soveltamisalan laajentamista koskemaan rikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta. Laajennettuun soveltamisalaan kuuluu sellaisia rikoksia, jotka ovat tyypillisesti yksinkertaisia ja selviä. Esimerkiksi valtaosa törkeistä liikenneturvallisuuden vaarantamista soveltuisi hyvin sakkomenettelyyn, koska niihin ei yleensä liity mitään monimutkaisia tai epäselviä näyttö- tai tulkintakysymyksiä ja niistä seuraamuksena on useimmiten sakkorangaistus.

Tästä laajennetusta soveltamisalasta jäisi ulkopuolelle eräät ensimmäisen lakiehdotuksen 1 a §:ssä määritellyt rikokset. Näidenkin rikosten joukossa voi olla yksinkertaisia ja selviä asioita, jotka soveltuisivat muutoin sakkomenettelyyn, mutta rikossäännösten taustalla olevat oikeushyvät ovat sellaisia, että niiden suojaamisintressi ei toteudu sakkomenettelyssä. Poliisihallitus pitää tärkeänä, että soveltamisalan laajuutta arvioidaan ja sitä tarvittaessa laajennetaan myöhemmin koskemaan sellaisia rikoksia, joissa sekä yksityinen että yleinen etu ei edellytä asian käsittelyä tuomioistuimessa.

Sakkomenettelyssä on saavutettu paljon toiminnallista tehokkuutta nimenomaan sakkomääräyksellä. Tälläkin hetkellä valtaosa sakkoasioista ratkaistaan poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten antamalla sakkomääräyksillä. Sakkomääräyksen käyttö säästää niin syyttäjän kuin tuomioistuimienkin voimavaroja.

Tilastojen valossa syyttäjä vahvistaa poliisin antamat sakkovaatimukset lähes aina sellaisenaan. Tämä tukee sitä hallituksen esityksessä esitettävää muutosta, jonka mukaan sakkomääräyksellä tulisi voida ratkaista kaikkia sakkomenettelyn nykyiseen asialliseen soveltamisalaan kuuluvia asioita eli kaikenlaisia yksinkertaisia ja selviä rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on sakko tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Sakkomääräyksen nykyisen 20 päiväsakon rajan nostaminen 60 päiväsakkoon tehostaisi sakkomenettelyä tuntuvasti.

Poliisi on soveltanut erilaisia sakkomenettelyjä vuosikymmeniä. Nykyisessä sakkomenettelyssä poliisi osoittanut ammattitaitonsa rikoslainkäyttäjänä. Poliisilla on tarvittava ammattitaito ja työkalut nyt esitettävien lakimuutosten panemiseksi toimeen.

2.2 Sakkomenettelyn tekniset ratkaisut

Poliisin käytössä olevat tietojärjestelmät ohjaavat poliisia soveltamaan sakkomenettelyä oikein. Järjestelmässä valittavat rikosnimikkeet ja poliisimiehen tekemä rikosoikeuden mittaamisperiaatteisiin perustuva harkinta oikeasuhtaisesta rangaistuksesta johtavat aina oikean sakkolajin valintaan. Inhimillisten virheiden määrää on pyritty vähentämään erilaisin teknisin ratkaisuin.

Monet hallituksen esityksessä olevista uudistuksista voidaan huomioda poliisin sakkojärjestelmien kehitystyössä. Järjestelmissä voidaan muun muassa rajata ensimmäisen lakiehdotuksen 1 a §:ssä määritellyt rikokset kokonaan pois sakkomenettelystä. Toisin sanoen järjestelmä estää käsittelemästä sakolla sellaisia rikoksia, jotka eivät kuulu sakkomenettelyn soveltamisalaan.

Poliisin tietojärjestelmiä käyttävät poliisimiesten lisäksi niin tullimiehet kuin rajavartiomiehetkin. Myös Metsähallituksen erätarkastajat tukeutuvat poliisin sakkojärjestelmiin. Poliisin järjestelmiä kehittämällä huolehditaan laajasti sakkomenettelyn yhdenmukaisesta ja sujuvasta soveltamisesta eri viranomaisissa.

2.3 Poliisin sakko-ohjeistus ja sakkokoulutus

Yhtenäinen ja johdonmukainen sakkomenettely edellyttää sakkomenettelyn soveltajan toimintaa ohjaavaa kattavaa sakko-ohjeistusta. Sakkomenettelyyn ehdotettavat muutokset edellyttävät myös sakkomenettelyä soveltavien poliisien koulutusta.

Hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten toimeenpano edellyttää ohjeistuksen päivittämistä. Poliisihallitus on varautunut päivittämään sakkokäsikirjan, joka on poliisin lisäksi käytössä myös Tullissa ja Rajavartiolaitoksessa. Poliisin sakkokäsikirjaan sisältyy erillinen rikkomusnimikkeistö normaalipäiväsakkoineen ja liukumineen. Poliisin tietojärjestelmiin sisällytetyllä ohjeistuksella huolehditaan siitä, että lainkäyttö sakkomenettelyssä on mahdollisimman yhdenvertaista ja ennustettavaa. Ohjeistusta päivitettäessä tehdään yhteistyötä Syyttäjälaitoksen ja mahdollisesti muidenkin rikosprosessin toimijoiden kanssa.

Poliisissa järjestettiin mittava koulutus sakon ja rikesakon määrittämisestä annetun lain toimeenpanemiseksi. Koulutus toteutettiin verkko- ja lähikoulutuksen yhdistelmänä. Vastaavanlaisella koulutuksella pystytään huolehtimaan nyt esitettävien muutosten edellyttämästä koulutustarpeesta.

2.4 Voimaantulo

Hallituksen esityksen johdannon mukaan ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääosin kesällä 2027. Tästä poiketen päihdetutkimuskustannusten korvattavaksi määrittämisestä koskevat säännökset tulisivat voimaan vuonna 2028.

Ehdotettava voimaantulo antaa poliisille riittävästi aikaa varmistaa, että hallituksen esityksessä ehdotettavat muutokset saadaan huomioon otettua tietojärjestelmäkehityksessä. Poliisi on jo aloittanut määrittelytyön. Valiokunnan mahdollisten muutosehdotusten vaikutus voimaantuloaikatauluun on kuitenkin hyvä varmistaa hallituksen esityksen käsittelyssä.

Konsta Arvelin, poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 09.03.2026 klo 11:37. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallituksen esikunta
Poliisilakimies Visa Weckström

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi